

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 10 Sayı: 50 Volume: 10 Issue: 50

Haziran 2017 June 2017

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

ZİYARETÇİ TEMELLİ FOTOĞRAFLAMA TEKNİĞİYLE KENTSEL AÇIK MEKÂN TERCİHLERİNİN BELİRLENMESİ

DETERMINATION OF URBAN OPEN SPACE PREFERENCES WITH VISITOR EMPLOYED PHOTOGRAPHY TECHNIQUE (V.E.P)

Tuğba DÜZENLİ*
Emine TARAKÇI EREN**
Duygu AKYOL**

Öz

Bu çalışma V.E.P tekniği uygulanarak kullanıcıların kentsel mekân tercihlerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmada öncelikle tekniğin kullanımı hakkında literatür araştırması yapılmış daha sonra teknik Trabzon kent merkezindeki mekansal tercihleri belirlemeye yönelik olarak kullanılmıştır. Deneklere kendi fotoğraf makineleriyle Trabzon kent merkezinde en çok gitmeyi tercih ettikleri ve hiç gitmek istemedikleri birer açık mekânı fotoğraflamaları istenmiştir. Kent merkezinde 60 kişi fotoğraf çekmiştir. Toplamda 120 fotoğraf çekilmiştir. Sonraki aşamada fotoğrafların mekânlara ve tercih edilip edilmemeye göre çekilme sıklığı haritaya işlenmiştir. Tercih etmeye yönelik olarak toplam 6 farklı mekân fotoğraflanmıştır, bunların üçü park üçü de avlulardaki oturma mekânlarıdır. Bu mekânlardan 3 park tercihte ön plana çıkmıştır. Bunlar Meydan Parkı (%30), Fatih Parkı (% 23.3), ve Ganita Sahil Parkı (%20) dir. Tercih etmemeye yönelik olarak ise 4 farklı ara sokaktaki oturma mekânları fotoğraflanmıştır. Çalışmada katılımcılar en çok meydan parkını tercih edip fotoğraflamışlardır, tercih etmemede ise ara sokaklardaki oturma mekânlarını fotoğraflamışlardır. Katılımcıların çektiği fotoğrafların sonucunda kent merkezinde en çok tercih edilen açık mekânların parklar (sohbet, dinlenme, rekreasyon vb. etkinlikler için) olduğu belirlenmiştir. En az tercih edilen mekânların ise güvenli algılanmamasından dolayı ara sokaklardaki oturma mekânları olduğu ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ziyaretçi temelli fotoğrafçılık, Çevresel tercih, Çevresel Algı, Kent merkezi, Trabzon.

Abstract

This study was carried out in order to determine the users preference of urban space by applying V.E.P technique. In the study, firstly literature search was made about the use of technique and then technique was used to determine the spatial preferences in the city center of Trabzon. Subjects were asked to go to the most in Trabzon city center with their own photographic machines and they wanted to take photographs of open spaces they did not want to go at all. 60 people took photos in the city center. A total of 120 pictures were taken. At the next stage, the frequency of photographing is plotted according to the places and whether they are preferred or not. A total of 6 different venues are photographed for preference, Three of which are parks, and three of which are sitting areas in courts. From these places, 3 parks are preferred. These are Meydan Park (30%), Fatih Park (23.3%) and Ganita Beach Park (20%). In order not to prefer, the living spaces in 4 different interiors are photographed. Participants opted and photographed the most challenging park, Unfavorable places have been sitting places in the by-streets. As a result of the photographs taken by the participants, it has been determined that the most preferred open spaces in the city center are parks (for activities such as chatting, recreation, recreation etc.). The least preferred places were found to be sitting areas in the middle streets because they were not perceived as safe.

Keywords: Visitor Employed Photography, Environmental Preferences, Environmental Perception, City Center, Trabzon.

GİRİŞ

Ziyaretçi Temelli Fotoğrafçılık yani Vep; estetik, açık mekan rekreasyon deneyimleri ve toplumsal planlama konusunda veri toplamak için kullanılan başarılı bir tekniktir (Ying, 2006:42-92). Vep; yüksek geçerlilik ve güvenilirlik sağlayan verilere ulaşmak amacıyla bir uzmandan ziyade kullanıcıdan elde edilen değerlendirmelere dayalı tercih testleri için kullanılan bir tekniktir (Ying, 2006:42-92).

Vep ilk olarak çevrenin toplumsal imajını belirlemek için Cherem ve Driver (1983) tarafından kullanılmıştır. 1970 yılında Cherem ve Driver (1983) Michigan üniversitesinde bir ön çalışma yapmışlardır. Farklı akademik statüden deneklere fotoğraflar çektirerek bu fotoğraflarla ilgili bilgiler vermelerini istemişlerdir. Ancak fotoğrafların genel oluşu çalışmanın yayınlanmasını engellemiştir. Buna bağlı olarak 1972 de Michigan'da doğal patikaların algısını değerlendirmek için yeniden VEP tekniğini kullanmışlar ve başarıları bu tekniğin çevresel psikoloji alanında kabul görmesini sağlamıştır (Cherem ve Driver, 1983:65-83). 1980 yılında Thompson (1980) VEP tekniğini geliştirmiş ve tekniğe alan haritası ekleyerek fotoğraflanmış bölgeleri ve fotoğraf yönünü bu haritaya işlemiştir. Chenoweth ve Miemann (Chenoweth, 1984:136-143)

*Yrd. Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü.

** Arş. Gör., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü.

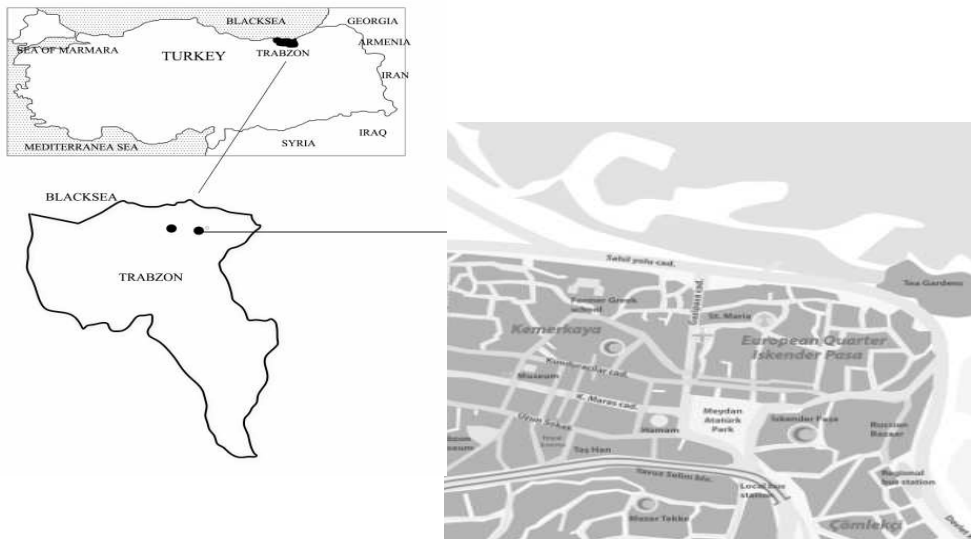
nehirlerde kaynak kullanımının manzara güzelliğine bağlı olarak artması ve azalmasını Thompson'ın VEP tekniğini kullanarak araştırmışlardır. Farklı bir çalışma da, bir grup araştırmacı tarafından Rocky Mountain parkında yapılmıştır (Taylor, 1993:61-85). Bu çalışmada, kullanıcılara fotoğraf makineleri verilmiş ve istedikleri alanların fotoğraflarını çekmeleri ve neden çektiklerini yazmaları istenmiştir. Yamashita (2002:3-17) da Japonya'da bir nehirde yaptığı çalışmada çocuklarla yetişkinlerin suyu algılamalarını araştırmıştır. Fotoğraf - planlı medhodu (ppm-vep) kullanmıştır. Cunningham ve Jones (1999:127-131) da çocukların oyun alanı aktivitelerini ve tercihlerini VEP tekniğiyle araştırmıştır. Hawkins ve meslektaşları (1999) ise deneklere fotoğraf makineleri vererek şehirlerindeki en iyi ve en kötü planlamaları çekmelerini istemiştir. Estepa (1999:23-41) da yaşlıların açık mekan tercihlerini VEP ile araştırmış ve su-vejetasyon içeren açık yeşil alanları tercih ettiklerini belirlemiştir. Ying (2006:42-92) ise kampüs açık mekanındaki çevresel tercihler adlı çalışmasında Mississippi State Üniversitesinde 83 öğrenciye görsel açıdan pozitif olarak değerlendirdikleri 2 alana fotoğraf çekmelerini ve fotoğrafa ilişkin değerlendirmelerini yazmalarını istemiştir. 162 fotoğrafı üç çevresel özelliğe (vejetasyon-su insan yapısı) bağlı olarak değerlendirmiştir. En çok fotoğraflanan alanları belirlemiş, harita üzerinde 7 farklı bölge ortaya çıkmıştır. Bu bölgelerden insan yapısı olarak; binalar, patikalar, oturma alanları, heykeller-vejetasyon olarak; ağaçlar, çalılar, yer örtücüler, çim, çiçekler-su özelliği olarak ise fıskiye fotoğraflanmıştır.

Düzenli (2010:78-85) de peyzaj mimarlığı bilim dalında yaptığı doktora tezinde; Uzman Grubundan oluşan 100 öğrenciye VEP uygulamıştır. Gençlere kendi fotoğraf makineleriyle K.T.Ü. Kanuni Kampüsünde en çok gitmeyi tercih ettikleri ve hiç gitmek istemedikleri birer açık mekânı fotoğraflamaları istenmiştir (Düzenli vd., 2012:201-214). Tercih için fotoğrafladıkları alanı hangi etkinlikler, hangi ihtiyaçlar için neden kullandıklarını ve mekânı tercih etmelerine neden olan olanakları detaylı olarak yazmaları, kullanmak istemedikleri alanın fotoğrafı için ise kullanmak istememe sebeplerini yazmaları istenmiştir. Öğrencilerin çektiği fotoğrafların sonucunda kampüste en çok tercih edilen açık mekânların okudukları bölümlerden bağımsız sosyalleşme amaçlı açık mekânlar (tartışma, dinlenme, rekreasyon) olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmada VEP tekniği kullanıcıların kentsel mekân tercihlerini belirlemek için denenmiştir.

1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Kentsel yaşam kalitesinin artırılabilmesi için kentsel çevreler içerisinde insanlara kullanabilecekleri çeşitli aktif ve pasif rekreasyon olanaklarının sağlanması önemlidir (Aykal ve diğ., 2017:304). Bu kapsamda uygulama Trabzon kent merkezinde yapılmış (Şekil 1), farklı yaş gruplarından oluşan 60 kişiye görsel tercih değerlendirme metodu olan Visitor Employed Photography (VEP) uygulanmıştır.

Deneklere kendi fotoğraf makineleriyle Trabzon kent merkezinde en çok gitmeyi tercih ettikleri ve hiç gitmek istemedikleri birer açık mekânı fotoğraflamaları istenmiştir. Tercih için fotoğrafladıkları mekânı hangi etkinlikler, hangi ihtiyaçlar için neden kullandıklarını ve mekânı tercih etmelerine neden olan olanakları detaylı olarak yazmaları, kullanmak istemedikleri alanın fotoğrafı için ise kullanmak istememe sebeplerini yazmaları istenmiştir. Daha sonra fotoğrafların mekânlara ve tercih edilip edilmemeye göre çekilme sıklığı haritaya işlenmiştir.

Şekil 1. Çalışma Alanının Konumu

2. BULGULAR

Kent merkezinde 60 kişi fotoğraf çekmiştir. Katılımcıların % 52,5'ini erkekler, %47,5'ini kadınlar oluşturmuştur, %36'sı 20-30 yaş, % 32'si 30-40 ve % 32'si 40-50 yaş aralığındadır. Toplamda 120 fotoğraf çekilmiştir. Katılımcılar en çok meydan parkını tercih edip fotoğraflamışlardır, tercih etmemede ise en çok ara sokaklardaki oturma mekânlarını fotoğraflamışlardır.

2.1. Tercih Edilen Mekânlara İlişkin Bulgular

Tercih etmeye yönelik olarak toplam 6 farklı mekân fotoğraflanmıştır, bunların üçü park üçü de avlulardaki oturma mekânlarıdır. Bu mekânlardan 3 park tercihte ön plana çıkmıştır (Şekil 2). Bunlar Meydan Parkı (%30), Fatih Parkı (% 23.3), ve Ganita Sahil Parkı (%20) dır (Tablo 2). Tercih edilen mekânlar için yapılan χ^2 testi bu dağılımın anlamlı olduğunu göstermiştir ($p < 0.01$ $\chi^2 = 12,200$, 5df).

Tablo 1. Kullanıcılar Tarafından Tercih Edilen Kentsel Açık Mekânların Yüzdeleri

Tercih Edilen Mekânlar	Frekans	Yüzde	Toplam yüzde
Meydan parkı	18	30,0	30,0
Fatih Parkı	14	23,3	53,3
Ganita	12	20,0	73,3
Avlu 1	8	13,3	86,7
Avlu 2	5	8,3	95,0
Avlu 3	3	5,0	100,0
Toplam	60	100,0	

Avlu 1

Avlu 2

Avlu 3

Şekil 2. Tercih Edilen Mekân Fotoğraflarına Örnekler

2.2. Tercih Edilmeyen Mekânlara İlişkin Bulgular

Tercih etmemeye yönelik olarak ise 4 farklı ara sokaktaki oturma mekânları fotoğraflanmıştır (Şekil 3). Tercih edilmeme yüzdeleri Tablo 3'de verilmiştir. Tercih edilmeyen mekânlar için yapılan χ^2 testi bu dağılımın anlamlı olduğunu göstermiştir ($p < 0.01$ $\chi^2 = 3,600$, 3 df).

Tablo 2. Kullanıcılar tarafından tercih edilmeyen kentsel açık mekânların yüzdeleri

Tercih Edilmeyen Mekanlar	Frekans	Yüzde	Toplam yüzde
Arasokak 1	20	33,3	33,3
Arasokak 2	17	28,3	61,7
Arasokak 3	12	20,0	81,7
Arasokak 4	11	18,3	100,0
Toplam	60	100,0	

Arasokak 1

Arasokak 2

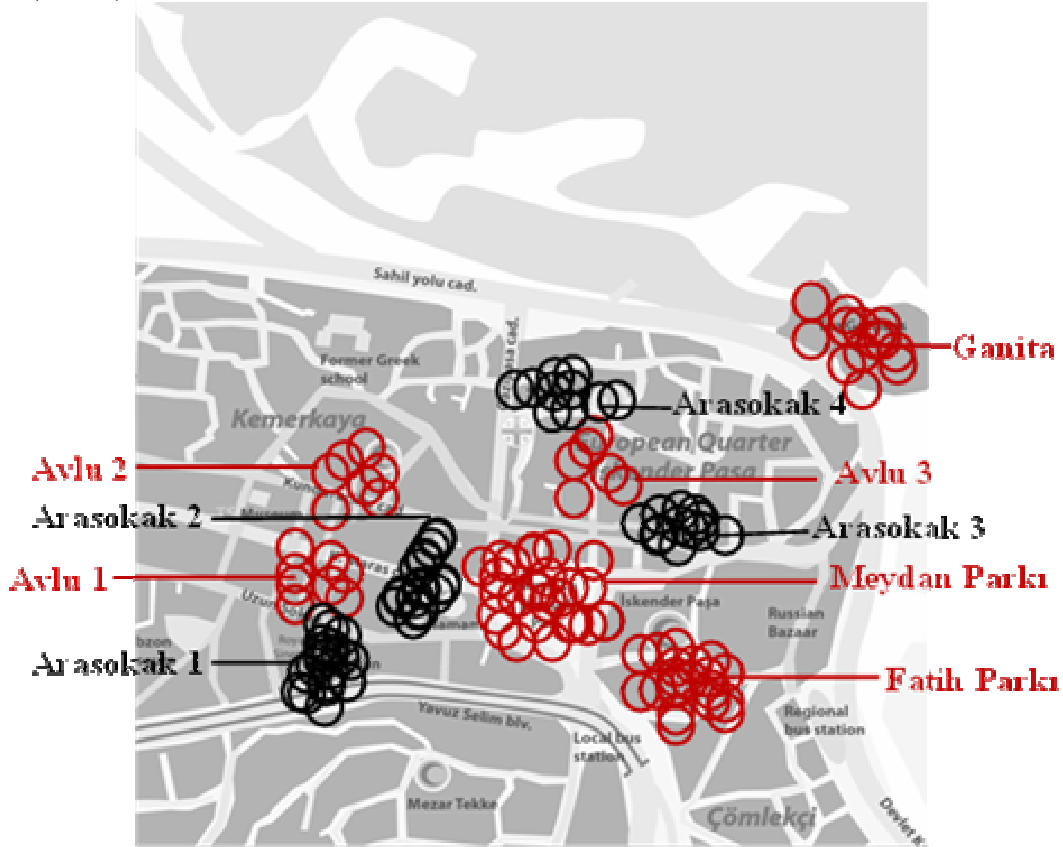
Arasokak 3

Arasokak 4

Şekil 3. Tercih Edilmeyen Mekân Fotoğraflarına Örnekler

Katılımcıların çektiği fotoğrafların sonucunda kent merkezinde en çok tercih edilen açık mekânların parklar (sohbet, dinlenme, rekreasyon vb. etkinlikler için) olduğu belirlenmiştir. Kentlerdeki yeşil alanların temel unsurlarından biri olan kent parkları, özellikleri, işlevleri ve sağladığı olanaklar kapsamında kentlerdeki insanların yaşamında oldukça önemlidir (Ayan Sonkur ve diğ., 2017: 2). En az tercih edilen mekanların ise güvenli algılanmamasından dolayı ara sokaklardaki oturma mekanları olduğu ortaya konmuştur (Şekil 4).

Şekil 4. Çekilen Fotoğrafların Tercih Edilme ve Edilmeme Durumları (Kırmızılar Tercih Edilme, Siyahlar İse Tercih Edilmemeyi İfade Eder)

3. SONUÇ

Sonuç olarak; V.E.P tekniği kullanılması yani fotoğrafların araştırmacı değil de kullanıcılar tarafından çekilmesi; verilerin geçerliliğini arttırmakta, kullanıcıların çevresel algı ve tercihlerini daha gerçekçi olarak yansıtmaktadır. Denekler kendi çektikleri fotoğraflarda kendi görüşlerini, tercihlerini araştırmacının yönlendirmesi olmadan ortaya koyabilmektedirler.

Bu çalışmada da V.E.P tekniğiyle kent merkezinde kullanıcıların en çok hangi kentsel açık mekanları tercih ettiği belirlenmiştir. Kentsel açık mekânlar, şehirdeki farklı bölgeleri birbirine bağlayıp kaynaştırdığı gibi, insanları da kaynaştırıp bütünleştirmekte ve bir toplum olma bilincini geliştirmektedirler. İnsanlar, açık mekânlardaki etkinlik alanlarını toplumda neler olup bittiğinin farkına varmak, toplumun ruhsal durumunu anlamak, toplumun bir parçası olmak ve iletişim kurmak amacıyla kullanabilirler. Dolayısıyla başarılı (tasarlanmış) kentsel açık mekânlar kentsel peyzajı geliştirerek; sosyal aktiviteleri de canlandırır. Kent parkları da sosyalleşmeyi arttıran ve tercih edilen en önemli kentsel mekânlarındandır. Çalışmanın

sonucunda da kullanıcıların çektiği fotoğraflara bağlı olarak; parklar en çok tercih edilen kentsel açık mekânlar olmuştur. Kullanıcılar tercih nedenlerini, sohbet, dinlenme, rekreasyon vb. etkinlikleri gerçekleştirebilme olarak açıklamıştır.

Başarılı açık mekânlar, kullanıcıların çok ve çeşitli sayıda olduğu ve buna bağlı olarak da çok ve çeşitli sayıda etkinliklerin gerçekleştiği alanlardır. Kullanıcıların yoğun olduğu ve çeşitlilik sergilediği alanlar ile kullanılmayan, boş alanları kıyasladığı çalışmasında Whyte (1980), kullanım ve kullanıcılardaki bu farklılığı istatistiki olarak en güçlü ifade eden mekansal özelliğin oturulabilir yerlerin miktarı olduğunu saptamıştır. Kentsel açık mekânlardaki çevre-davranış etkileşimini inceleyen bir başka araştırmacı olan Gehl (1987) de kentlerin ve yerleşim alanlarının açık mekânlarındaki başarılı oturma düzenlemelerinin özellikle önemli olduğunu ortaya koymuştur. Mekânlardaki etkinlik fırsatları az ya da kötü ise, mekân bakımsız ya da güvensiz ise insanlar buraları tercih etmez . Kullanıcıların Trabzon kent merkezinde çektikleri fotoğraflar sonucunda da ara sokaklardaki mekânlar tercih edilmeyen yerler olmuştur. Bu mekânların dar oluşu, oturma donatılarının yetersiz oluşu ayrıca buraları تنها ve güvenli bulmadıklarından dolayı tercih etmedikleri de çalışmanın bir diğer sonucudur.

KAYNAKÇA

- AYAN SONKUR, Burcu., DURAK, Mithat., TAZEBAY, İlkden (2017). "Kent Parkı Kullanımı ve Öznel İyi Oluş İlişkisi: Ankara Kenti Örneği", *Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi*, S.10, s. 1-15.
- AYKAL, Demet., ERBAŞ, Meltem., BARAN, Mine (2017). "Kent Parklarının Evrensel Kalite Kriterlerine Göre Değerlendirilmesi; Diyarbakır Örneği", *Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi*, S.10, s.304-321.
- CHENOWETH, Richard (1984). "Visitor Employed Photography: A Potential Tool for Landscape Architecture", *Landscape Journal*, Vol.3, No.2, pp.136-143.
- CHEREM, J.G., DRIVER, B.L (1983). "Visitor Employed Photography: A Technique to Measure Common Perceptions of Natural Environments", *Journal of Leisure Research*, Vo.15, No.1, p.65-83.
- CUNNINGHAM, J.Chris., JONES, Margeret (1999). "How a Community Uses Its Parks:A Case Study of Ipswich, Queensland, Australia, In Proceedings of 9th Canadian Congress on Leisure Research", *Wolfville, Nova Scotia: Canadian Association for Leisure Studies*, pp.127-131.
- DÜZENLİ, T (2010). *Kampüs Açık Mekanlarının Gençlerin Psikososyal Yapısına Bağlı Olarak İncelenmesi: K.T.Ü. Kanuni Kampüsü Örneği*, Doktora Tezi, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı.
- DÜZENLİ, Tuğba., MUMCU, Sema., YILMAZ, Serap., ÖZBİLEN, Ali (2012). "Analyzing Youth's Activity Patterns in Campus Open Spaces Depending on Their Personal and Social Needs", *Journal of Adult Development*, Vol.19, p.201-214.
- ESTEPA, Juan (1999). *An Exploratory Adaptation of Visitor Employed Photography for Determining The Open Space Preference of Seniors*, Ontario: Master Thesis of Landscape Architecture, The University of Guelph.
- GEHL, Jan (1987). *Life Between Buildings: Using Public Space*, Washington, Cevolo, London: Island Press, ISBN: 978-1597268271.
- HAWKINS, G., HARRIL, R., POTTS, T., and BECKER, R (1999). "Finding Common Ground: A Model for Sustainable Community Development Planning", *In Proceedings of the 1999 Leisure Research Symposium*, Denver, CO: National Recreation and Parks Association.
- MADANIPOUR, Ali (1999). "Why Are The Design and Development of Public Spaces Significant for Cities?", *Environment and Planning B: Planning and Design*, Vol.26, p. 879-891.
- PROJECT FOR PUBLIC SPACES REPORT, (2000). *How to Turn a Place Around: A Handbook for Creating Successful Public Places*, New York: Project for Public Spaces Inc.
- TAYLOR, Jonathan (1993). "The Importance of Water to Rocky Mountain National Park Visitors: An Adaption of Visitor-Employed Photography to Natural Resources Management", *Journal of Applied Recreation Research*, Vol.20, No.1, p. 61-85.
- THOMPSON, J.Robert (1980). *The Use of Visitor Employed Photography to Measure Scenic Beauty on a Segment of The Lower St. Croix River*, Madison WI: University of Wisconsin.
- WHYTE, H. William (1980). *The Social Life of Small Urban Spaces*, New York: Project for Public Spaces.
- YAMASHITA, Sampei (2002). "Perception and Evaluation of Water in Arid Landscape: Use Photo-Projective Method to Compare Child and Adult Residents' Perceptions of a Japanese River Environment", *Landscape and Urban Planning*. Vol.62, p. 3-17.
- YING, Zhang (2006). *A Landscape Preference Study of Campus Open Space Master of Landscape Architecture in Landscape Architecture Mississippi State, Mississippi*.